

Яковець Тетяна Аркадіївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,

Чортківський навчально-науковий інститут

підприємництва і бізнесу

Західноукраїнського національного університету

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-23>

ЕФЕКТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ Й ОБЛІК ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Під виробничим процесом розуміємо сукупність цілеспрямованих дій, що здійснюються людьми за допомогою знарядь праці та природних процесів, у результаті яких предмет праці змінює свій склад, стан, форму і набуває певної форми. Він набуває нових властивостей і перетворюється на готовий продукт.

Виробничий процес включає виготовлення продукції, виконання робіт і надання послуг і є основною фазою кругообігу господарських засобів підприємства. Взаємодія факторів виробництва – засобів праці, предметів праці та живої праці – призводить до виробництва кінцевої продукції, виконання робіт та надання послуг. Важливим предметом бухгалтерського обліку є виробничі процеси. Бухгалтерський облік у цьому випадку спрямований на систематичний облік і аналіз фінансово-господарських операцій, пов'язаних з виробництвом продукції (робіт, послуг). Правильно підібрані статті витрат на виробництво істотно впливають на ефективність виробництва, дозволяють раціонально використовувати ресурси, являють собою оптимальні витрати і впливають на фінансові результати діяльності підприємства в кінцевому кругообігу господарських ресурсів.

Виробнича діяльність прямо виражає основну мету компанії: виробництво. Продукти та виробничі процеси є наступним етапом

виробництва. Ключовими характеристиками цієї фази виробничої системи є формування собівартості продукції. Витрати компанії виникають із процесу перетворення ресурсів на кінцеву продукцію в ході господарської діяльності (рис. 1)

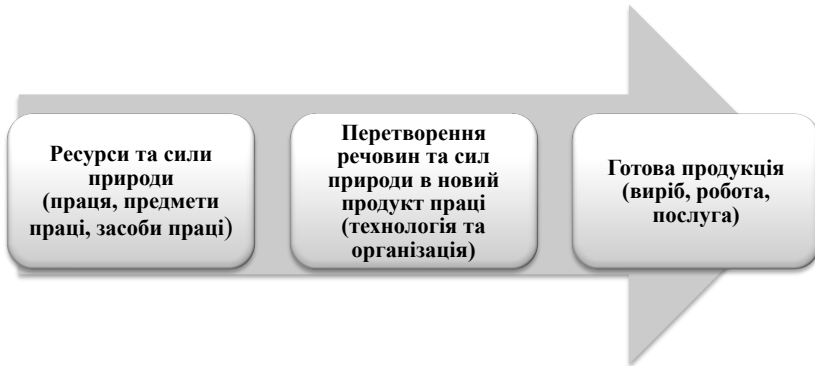

Рис. 1. Циклічність процесу виробництва

Джерело: розробка автора

У сучасних компаніях виробничі процеси стали дуже складними. Велика кількість окремих процесів поєднується, щоб утворити структуру виробничого процесу. Виробничі процеси в компаніях поділяються на три види в залежності від їх ролі у виробництві продукту. Основні процеси були безпосередньо пов'язані з перетворенням предметів праці на кінцеву продукцію. В результаті основного виробничого процесу виготовляється продукція згідно планів підприємства. Це допоміжний процес, який лише сприяє безперебійній роботі компанії, але часто не бере безпосередньої участі у виробництві продукту. Обслуговуючі процеси, що створюють умови для реалізації основних і допоміжних процесів (процеси транспортування і зберігання). Основна відмінність між основними та допоміжними процесами полягає в тому, що продукти, вироблені в основному виробничому процесі, надходять на ринок, а продукти, отримані в результаті допоміжних процесів, споживаються всередині компанії.

Таким чином, виробничий процес компанії визначається, з одного боку, понесеними витратами, а з іншого боку, кількістю готової продукції, виробленої за собівартістю. Метою виробничого процесу є отримання оптимальної кількості високоякісної продукції, товарів, робіт і послуг при мінімізації понесених витрат. Отримання прибутку, мінімізація витрат і збереження матеріальних, природних, фінансових і трудових резервів є завданнями кожної компанії. Завданнями виробничого процесу є (рис. 2):

Рис. 2. Завдання виробничого процесу в контексті обліку та оподаткування

Джерело: сформовано автором за [1]

Для комплексного обліку виробничого процесу використовуються рахунки 23 «Виробництво», 24 «Виробничий брак», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 27 «Сільсько-господарська продукція» та 91 «Загальновиробничі витрати».

У розділі синтетичних рахунків ведуться аналітичні рахунки за окремими видами продукції (робіт, послуг) згідно з переліком товарів, створених на підприємстві. Бухгалтерський облік виробничого процесу контролює виконання виробничих завдань по різних видах продукції, а також здійснює облік собівартості продукції і випуску готової продукції за собівартістю для визначення фактичної собівартості. Активний рахунок 23 «Виробництво». Його мета – накопичувати витрати на виробництво і формувати фактичну ціну одиниці продукції.

Організація виробничого процесу відіграє важливу роль та означає просторово-часове впорядкування, координацію та оптимізацію науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт, розробку і виробництво продукції, що задовольняє потреби споживачів, а також виробництво продукції, яка задовольняє потреби споживачів і приносить прибуток. Правильний підхід до побудови організації обліку виробничих процесів дає можливість ефективно використовувати ресурси підприємства, а отже проводити аналіз процесів і явищ, які негативно впливають на економічні процеси підприємства.

Для раціональної організації виробничого процесу та окремих його операцій й ефективного поєднання їх у просторі та часі необхідно дотримуватись таких принципів, як пропорційність, паралельність, прямота, безперервність, ритмічність, гнучкість тощо (рис. 3).

Позитивним результатом виробничого процесу є готова, напівфабрикатна та незавершена продукція, що забезпечує підприємству значні економічні вигоди. Відходи, як правило, виникають через недоліки технологічних процесів і їх використання неможливе без додаткових витрат на додаткову переробку та утилізацію, тому економічного ефекту від їх використання практично немає.

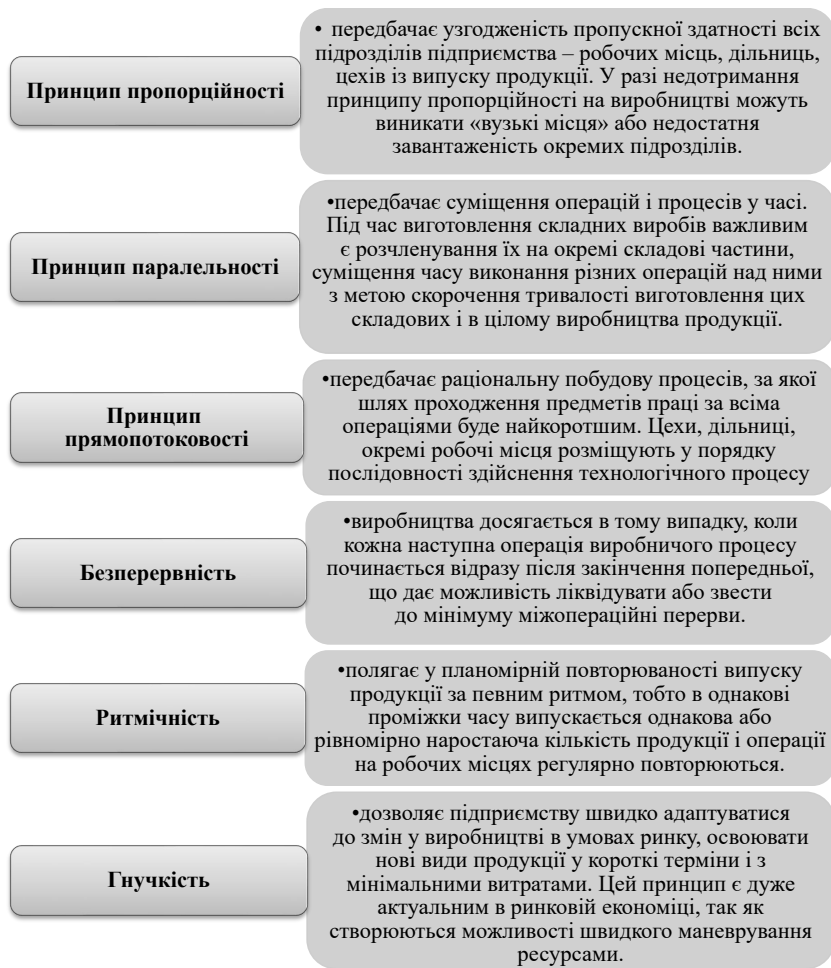

Рис. 3. Принципи організації виробничого процесу на підприємстві

Джерело: складено на основі [2]

Чітке розуміння поняття «результати виробництва» сприяє раціональному вибору об'єктів відображення в обліку (готова продукція, напівфабрикати, незавершене виробництво, відходи, вузькі місця виробництва) та системному підходу до відображення в обліку. Ідентифікація наявних результатів виробництва необхідна

для забезпечення повноти та достовірності визначення сум собівартості продукції за видами продукції, оскільки подальше використання та відображення в системі обліку оподаткування визначається залежно від виду продукції.

Література:

1. Мінковська А.В., Васільєва Л.М., Залогін О.Г. Економічна сутність процесу виробництва як об'єкту бухгалтерського обліку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № (10). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-04>
2. Підлісна О.А., Кожемяченко О.О. Аналіз доцільності запровадження принципу автономності до переліку принципів організації виробничих процесів. *Economic Synergy*. № (1). С. 163–185. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-1-13>
3. Продіус О.І., Ілінчук О.І. Управління якістю як фактор підвищення конкурентоспроможності продукції. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 18. С. 89–93.